

Šolske potrebsčine Marija Tičar

vseh vrst priporoča cenj. učiteljstvu in sl. šolskim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo

Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 26

(nasproti „Zlate kaplje“)

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnarjevih zvezkov ter vseh priprav za obrtno-nadaljevalne šole.

Cene nizke!

Postrežba točna!

Toma Masaryk svoj spomin iz Beograda. Neki ranjeni srbski stotnik mu je opisal tako lepo in toplo dohod svojega oddelka na Kcsovo, da si je Masaryk čutil v dolžnost, obelodaniti ta opis vrlega srbskega stotnika: »Nikdar nisem čutil tako, kaj je narodna zavest, kakor pri pripovedovanju nekega ranjenega stotnika, s katerim sem govoril v Belemgradu. Šli smo čez gore in doline — je pripovedoval stotnik — in prišedši jih sem vojakom pokazal na polje pred nami: Bratje, tam je Kosovo! Polk je za trenotek zastal, ali samo za trenotek in krenili smo dalje z ostrim korakom. Vojaki so korakali tako hitro, da smo brzo dospeli tje. Zapazil sem, kako kar nakrat polk tiho koraka. Okrenem se in glej: vsi vojaki gredo po prstih, tiho, kakor da bi kdo v bližini spal, da koga ne prebudijo. In kar naenkrat, vrsto za vrsto, vsi vojaki se vržejo na zemljo, poljubljajo zemljo in kličejo: Kosovo! Kosovo! Kličejo tako ljubko in nežno, da so tudi meni pritekale solze in sem padel na tla in poljubil zemljo. In vsi ti moji vojaki vstanjejo zopet, solze jim blestijo v očeh, tečejo jim po licih in brkah, pokrižajo se ter gredo dalje po Kosovu, tiho, tiho.«

*Reforme pri artileriji Jeseni 1912. so poljski artilerijski polki dobili vsak še peto baterijo, tako da ima sedaj vsak regiment po 30 kanonov. V kratkem pa se stvorijo nove baterije tako, da bo štel vsak polk 36 topov.

Kranjske vesti.

—r— Deželni službi se je odpovedal znani tehnični publicist in sourednik inženirskega lista »Vijesti« inženir Dragotin Gustinčič in odpre 1. maja v Trstu kompanijsko tehnično pisarno za vsa gradbena, kulturnotehnična in zemljemerska dela. To je že drugi inženir, ki izstopa to zimo iz deželne službe. Slovenski inženirji se menda sploh ne počutijo preveč dobro pri deželnem odboru. V petih letih je izstopilo 7 slovenskih inženirjev iz deželnega stavbnega urada, 2 pa sta si oskrbela za vsak slučaj avtorizacije. Signum temporis!

—r— Ljudskošolska služba. Dopust se je dovolil oboleti učiteljci Mariji Mlakar na Vrhniki; nameščala jo bo supletinja Hermina Kobal, zdaj na Blatni Brezovici; obolec učiteljico Rozo Černe v Rudniku bo nameščala dosedanja supletinja Marija Habe v Zg. Šiški. Obolelo učiteljico Marijo Mohorčič v Šturiji bo nameščala izprašana učiteljska kandidatinja Ljudmila Kavš. Namesto obolelega učitelja Fr. Trošta je imenovana za supletinjo na ljudski šoli v Hrušici v ljubljanski okolici Marija Ruparjeva. Namesto obolele učiteljice Just. Schwingerjeve je imenovana za supletinjo v Dolenji vasi Marija Rusova. Za supletinjo na prvi mestni slovenski deški ljudski šoli v Ljubljani je imenovana Marija Pretnerjeva.

Goriške vesti.

—g— Podpore obiskovalkam čipkarskih šol. Deželni odbor je dovolil potrebnim in marljivim učenkam čipkarskih tečajev na Dol. Otlici 400 K, v Velikem Dolu tudi 400 K in v Čepovanu 200 K.

—g— Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško, ki se je vršil 10. t. m. pri Zlatem jellenu, se je udeležilo precejšnje število članov. Za to važno društvo se kaže vedno več zanimanja in v kratkem bo lahko pokazalo v Narodnem muzeju, da so se tudi naši predniki že lahko kosali s tujimi narodi in marsičem. Predsednik, profesor Gvaiz, je pozdravil vse navzoče, želeč, naj bi pristopilo društvu kolikor mogoče dosti članov ter mu pripomoglo, da čim prej in kar najdostojneje se odpre Narodni muzej. S toplimi besedami se je spominjal pokojnega cesarskega svetnika Vodopivca, ki je bil jako vnet za društvo. Tajnik je poročal o stanju društva. Izstopila sta 2 člana, ker sta se izselila iz Gorice, 1 je umrl, nanovo sta pristopila 2; vseh članov je sedaj 70. Odbor je prav pridno zboroval. Obrnil se je pismeno do različnih gospodov, naj prispevajo kaj iz svojih zbirk za naš muzej. Vložil je tudi prošnjo za podporo in stanovanje na deželni odbor, a dozdaj ta ni še rešil prošnje. Iz blagajnikovnega poročila se spozna, da je stanje blagajnice sicer skromno, a povoljno. Velikih stroškov društvo dozdaj ni imelo, zato je ostala skoro vsa članarina nedotaknjena.

Važno je poročilo društvenega gospodarja. Preteklo leto je prispevalo za muzej okrog 700 strank do 7000 predmetov. Največ je daroval učitelj Josip Balič iz Vrha sv. Mihaela, ki je poslal društvu 29 darov, v katerih so bile prav redke in zanimive stvari. Krasno zbirko narodnih stvari je podaril Tomaž Einspieler, c. kr. sodni svetnik v Ljubljani. Lepo zbirko slik je poklonil nadučitelj v p. Stres v Gorici. Po večkrat sta se spomnila društva z darovi E. Prinčič, nadučitelj v Pevmi in Vi. Koršič, učitelj v Šolskem Domu. Nabral pa je za društvo največ Josip Prijatelj, c. kr. vadniški učitelj v Gorici, ki sta mu prav pridno pomagala vrla Josip Gruntar in Franc Gruntar iz Kobarida. Prav marljivo sta nabirala tudi Peter Ječič, krojaški mojster v Šmarji in Leopold Brezigar, slikar v Plavah. Občni zbor izreče vsem, ki so se trudili za prosopeh Narodnega muzeja, najsrčnejšo zahvalo, proseč jih, naj ostanejo sodelniki tudi v bodoče. Mnogo stvari bodo dali še razni gospodje. Ignacij Gruntar, c. kr. notar v Ribnici, ki je bil najboljši prijatelj pokojnega Simona Gregorčiča, je obljubil muzeju rokopise in pisma pesnikova, Andrej Lašič, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Tolminu, pa zibelko, v kateri se je zibal Gregorčič. Ker se je nabralo že toliko stvari, je sklenil občni zbor, da najame za sedaj majhno stanovanje v Gosposki ulici št. 3, kjer bo mogoče obširno zbirko osnažiti, urediti in pripraviti za razstavo. Upamo, da dobi medtem društvo kako podporo in bo kmalu lahko otvorilo Narodni muzej. Prosimo pa vse rodoljube, ki so obljubili za muzej kaj prispevkov, naj nam dotične predmete kmalu pošljejo. Tudi od drugih, ki imajo kaj zanimivega, se obračamo s prošnjo, naj podare te stvari Narodnemu muzeju. Čim večja bo zbirka, tem lažje bomo prosili za podporo in tem prej bomo otvorili muzej. Mnogo bi lahko storili v tem oziru učitelji in dijaki. Marsikaj leži po deželi kje v podstrešju ter gineva. Prinesite te stvari nam, da se ne izgube ali jih ne odnesejo tujci! Odbor upa, da bomo ob prihodnjem občnem zboru že otvorili svoj muzej ter se zanaša pri tem na podporo vseh pravih rodoljubov.

—g— Za ubeglim tajnikom c. kr. okraj. šol. sveta v Gorici Rozino je izdalo državno pravdnostno tiralnico. V zadnjem »Tovarišu« je v poročilu o tem begu napravil stavec tiskovni pogrešek, ker piše, »... a ker je bil v sovrastvu« namesto pravilno, »a ker je bil v svaštvu z dvornim svetnikom«, so ga sprejeli v službo. — Nasprotni listi še vedno močnejše zvone o liberalnem defraudantu in učiteljskem prijatelju, a o Sukletovem svaštvu previdno molče. Še enkrat pa povemo, da je bil Rozina pravi tip kvitiranega oficirja in nič drugega. Oblasti pa in to najbolj c. kr. še vedno greše v tem, da podeljujejo javne službe najrajše bivšim oficirjem, in to se je v tem slučaju maščevalo tudi pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Gorici.

Istrske vesti.

—i— Poziv. Stari slovanski običaj barvanja velikonočnih jajc (pirhov, pisanic) je tudi med Slovenci na Primorskem v navadi. Pirhe barvajo eno ali večbarvno. V drugem slučaju se uporabljajo v največjem času v tvornicah izdelani z barvami prepojeni papirji, s katerimi se jajca omotajo in nato skuha; nekateri pokrivajo jajca z listjem in jih nato barvajo tako, da ostane prostor pod listom bel; zopet drugi omotajo enostavno jajce z raznobarnimi krpami, ki zapuščajo pri kuhanju sledove na njem. Vsi opisani mehanični načini barvanja seveda nimajo prav nobene vrednosti za onega, ki hoče proučevati pristno narodno običaje. Tem zanimiveje pa, študirati ornamentiko po starem narodnem načinu barvanja jajc. Tu se postopa na sledeči način: Ornamenti se narišejo na jajcu z raztopljenim voskom. Ko se vosek strdi, se jajce namoči, oziroma skuha v barvi, nato se ornamentika pokaže v beli barvi. Tudi večbarvne ornamente s ponavljanjem opisane pokrivanja z voskom. Zbiratelji narodnih ornamentov imajo tu hvaležen delokrog, zakaj take zbirke ne zaostajajo glede zanimivosti za zbirkami narodnega vezenja in podobnega. V nekaterih muzejih (Praga, Dunaj, Levov itd.) hranijo že velike zbirke takih pisanic. Kdor jih je videl, bo priznal, da je naša dolžnost,

zbirati tudi na Primorskem lepe pirhe poleg drugega »narodnega blaga«. Zbirka teh pirhov je najprej namenjena za Jadransko razstavo na Dunaju, uporabila se bo pa pozneje še v druge kulturne namene. Zato se pa obračam do slov. inteligence (posebno na deželi) z uljudno prošnjo, da mi gre pri tem zbiranju na roko. Posebno dijaštvo in učiteljstvo, bi moglo pri tem delu uspešno sodelovati. — Nabrane pisanice (seveda le z ornamentik okrašene) naj se pošljejo podpisane ali v dar ali s priloženim računom. Na zahtevo se po zaključku razstave vrnejo. Dobrodošla bi bila tudi pisana obvestila, kje bi se opisano blago dobilo.

Prof. Saša Šantel, Pazin (Istra).

Splošni vestnik.

Odlikovanja. Cesar je odlikoval več pisateljev in vseučiliških profesorjev s častno odliko za znanost in umetnost. Med odlikovanimi je tudi znani nemški pisatelj Peter Rosegger.

Nemcev so ob ljudskem štetju 1910 našli v Avstriji 9.950.266, pomnožili so se za 8,8%, medtem ko se je vse prebivalstvo pomnožilo za 9%. Splošno se je število Nemcev v donavskih in alpskih deželah kakor tudi na jugu izjemno na Kranjskem pomnožilo, v sudetskih deželah, v Galiciji in Bukovini je pa število Nemcev padlo. Na Kranjskem znaša nemški primanjkljaj 0,2%, na Štajerskem se je pa število Nemcev povečalo za 1,8%, na Koroškem za 4%, v Trstu za 0,3%, na Goriškem za 0,3%, v Istri za 1,2% in v Dalmaciji za 0,1. Padlo je pa število Nemcev na Češkem za 0,5%, na Moravskem za 0,3%, v Šleziji za 0,8%, v Galiciji za 1,8%, v Bukovini za 0,8%.

30letnica elektrotehnike se praznuje te dni. Sicer so poznali električni tok že davno prej, a prva Edisonova žarnica je zagorela l. 1881. Toda še takrat ni šlo po godu. Šele od l. 1883 lahko računamo zgodovino elektrotehnike, ki si je od takrat do sedaj osvojila vsa polja človeškega izuma. Luč in kurjava, vozovi in stroji, zdravilstvo in kemija, vse je danes v zvezi z električno silo. Res, kolosalen napredek v 30 letih!

Dohodki državnih železnic so bili v februarju l. 1912 za 457.048 K večji kot so letos v istem času.

Tehnika in reforma uprave. Na zadnji seji komisije za reformo uprave je minister baron Haertl priznal vredno dokazal, da stroški za državno upravo prav nevarno rastejo, kar zlasti povzročuje veliko naraščanje uradništva. Zanimivo je, piše »Stalna delegacija avstrij. inženirjev«, da so juridična in računsko uradniška mesta pri centralah neprimerno bolj pomnožena, kakor pa tehnična in to pa vkljub temu, da se je tehnični obrat v državi v zadnjih desetletjih naravnost nepričakovano razvil. Tudi napredovanja tehnikov so neprimerno manj ugodna, kakor ona juristov. Dosti upravnih organizacij kaže še vedno ono lice, kakor ob ustanovitvi in Jožef II. in Franc I., ki bi bila gotovo jako neprijetno iznenadena, ko bi videla, kako okorne in neizpremenljive so ostale njune stvaritve, namesto da bi se bile naravno razvijale.

O Gabelsbergerjevi stenografiji v Bolgariji piše znani stenograf, vladni svetnik Noe v »Grazer Tagblattu«: »V Bolgariji je uvedena Gabelsbergerjeva stenografija od leta 1905. kot prosti predmet na gimnazijah in učiteljskih. Ministrstvo za notranje zadeve je izdalo naredbo, naj se nastavljajo pri večjih občinah, če le možno, stenografije večji tajniki. Tudi pri armadi so se uvedli zaradi ministrske odredbe tešnopisni tečaji. Že od leta 1904. obstoja v Sofiji izpitna komisija za učitelje stenografije. V bolgarskem parlamentu obsega tešnopisna pisarna 1 načelnika, 5 revizorjev, 8 stalnih in 8 dnevno plačanih stenografov. Okrajni zastopi v Sofiji, Plovdivu in Stari Zagori pritegujejo pri svojih skupščinah 6 do 8 stenografov proti dnevnemu odškodnini. Večja tešnopisna biroja obstojata tudi pri magistratih v Sofiji in Plovdivu. Gabelsbergerjevo stenografijo je priredil za Bolgare l. 1879. prof. Bezenšek (Štajerski rojak iz celjske okolice), ki so ga sedaj tudi poklicali v vojaško službo. Sofijsko tešnopisno društvo je poučevalo to leto 53 oseb, med njimi 40 žensk, v tešnopisju. Kot prost predmet se poučuje tešnopisje na vseučilišču v Sofiji, 30 gimnazijah, 5 učiteljskih in 3 trgovskih šolah. — Vseh učencev in učenk je 2631.«

V zadnji izdaji je bil priložen prospekt: Anton Novačan, Naša vas II. del, katera knjiga je ravno izšla. Prijazen sprejem, ki ga je našel že I. del, daje upanje, da nam nudi založna knjigarna Ig. pl. Kleinmayr & Fed, Bamberg v Ljubljani z drugim zvezkom te knjige nekako Velikonočno darilo. Knjiga stane broširana K 3, vezana K 4.50 in se dobi v vseh knjigarnah.

Iz slovanskih pokrajin.

—o— **Poljaki v Nemčiji.** Poljsko kraljestvo je bilo svoje dni slavno. Leta 1683. je poljski kralj Sobieski rešil sam Dunaj pred Turki. Poljsko kraljestvo so leta 1773. kosoma začeli trgati Prusi, Rusi in Avstrija; leta 1795. so bili razdeljeni še ostanki; Avstrija je dobila pozneje še Krakov. Umrla je poljsko kraljestvo. In Poljaki so bili vsekdar verni katoličani. Dandanašnji žive v Nemčiji 4 milijoni, v Avstriji 5 milijonov. V Rusiji 6 milijonov Poljakov; 2 milijona jih je raztresenih po vsem svetu. Rusija zatlačuje v Poljakihs vsako gibanje po svobodi. Avstrija ravna z njimi lepo, ker držijo v državnem zboru z Nemci, pa svobode jim tudi ne more dati. Nemčija Poljake hudo stiska. Tisti 4 milijoni Poljakov nimajo tam niti ene poljske šole; ne smejo je imeti. Poljski starši so kaznovani, če njihovi otroci molijo v materinem jeziku. Javnih zborovanj Poljaki v Nemčiji nimajo, ker se javno ne sme poljsko govoriti (Staatssprache deutsch); ali pa če so taka zborovanja, so nema. Ker se govoriti poljsko ne sme, nemščine pa bi »poslušalci« ne pripustili, dele »govorniki« svoje tiskane govore, in ljudje se zopet razhajajo. Leta 1885. so ustanovili Prusi državno komisijo za nakupovanje poljskih zemljišč in naseljevanje Nemcev tam. V 5 letih je porabila komisija 500 milijonov mark, od Poljakov pa mogla kupiti le 80.000 oralo zemlje. Pa še to se je Poljakom zdelo preveč. Prej pijančevanju vdani, so začeli varčevati in ustanavljati gospodarske in denarne zadruge. Minilo je zopet 5 let in ni bilo več poljskega mesta in trga brez poljske banke. Leta 1907. so imeli Poljaki na Pruskem že 230 bank in 250 gospodarskih zadrug. In v 20 letih so te banke in zadruge pridobile na Pruskem Poljskem ljudem 150.000 oralo zemlje, ki je bila doslej vedno v nemških rokah. Nas Slovence opominjajo ti dogodki: Ne prodajaj rodne grude za nič na svetu je ne prodaj! Če jo pa le moraš prodati iz rok, srca rodni grudi ne odtegni in skrbi, da jo dobi Slovenec, Slovan! Imovitejši kupujte v slovenskem ozemlju, zlasti ob jezikovnih mejah posestva! — Zgoraj omenjena komisija je imela premalo uspehov, zato so sklenili zakon o nasilnem razlaščenju poljskih posestev, zakon, kakršen bi bil nemogoč celo v Turčiji. Pred vsem svetom se mora sramovati Nemčija, da se je tako daleč spozabila in vzakonila rop. Dne 26. prosinca t. l. je prišel plačilni dan. Poljski poslanci v nemškem državnem zboru v Berlinu so predlagali zaradi razlaščenja poljskih posestev državnemu koncelarju nezaupnico, ki je bila z ogromno večino sprejeta. Za njo je glasovalo 213 poslancev (Poljaki, socialisti, kat. središče, po en Francoz, Danec, liberalec), proti njej 97 (konzervativci in nacionalni liberalci); 43 narodnih naprednjakov se je vzdržalo glasovanja. Kreпка zausnica! A do prekmeta ne pride, dokler ne bo nemški napuh ponižan — na bojišču.

—o— **Hrvaški abstinentje** izdajajo svoje glasilo »Novi život«. List javlja, da v Budimpešti pripravljajo zakon, po katerem se bodo gostilne morale v soboto popoldne zapreti in se bodo smele šele v ponedeljek odpreti.

—o— **Kulturna sila slovanskih narodov.** V splošni kulturi v Slovanstvu imajo posamezni slovanski narodi pismenih ljudi: Čehi 93,77% (Nemci le 91,84%); Slovenci 68,53%; avstrijski Poljaki 47,52%; Bolgari 28,40%; Srbobrvatje 24,80%; Rusini 21,87%; Rusi 19,78%. Slovenci, dasi skoro najmanjši slovanski narod, kakor piše »Omladina« smo se povzpeli v splošni kulturi v Slovanstvu na izza Čehov prvo mesto!

—o— **Dr. Miša in Angjela Vuič.** Srbski poslanik v Rimu, Vuič, velik srbski rodoljub, bivši srbski min. predsednik, je bolehal že dlje časa, slednjič iskal pomoči na Sušaku in umrl. Zena Angjela ga je ljubila neizmerno in ko se mu je bolezen